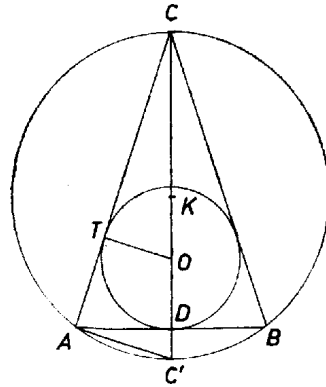

I. megoldás. Legyen ABC a keresett háromszög ($AC = BC$). Jelöljük a körülírt kör, ill. a beírt kör sugarát r -rel, ill. ϱ -val, AB felezőpontját D -vel, a körülírt kör C -vel átellenes pontját C' -vel, a beírt kör érintési pontját az AC száron T -vel (1. ábra).

1. ábra

Kifejezhetjük az

$$(1) \quad AC = AT + CT = AD + CT$$

összefüggésben fellépő távolságokat a $CD = m$ magassággal, és így m -re nyerünk egyenletet.

Az ACC' háromszög A -nál derékszögű, így a befogó, továbbá a magasság mértani közép tulajdonsága szerint

$$(2) \quad AC^2 = CC' \cdot CD = 2rm,$$

$$(3) \quad AD^2 = CD \cdot DC' = m(2r - m);$$

végül a beírt kör CT érintője és CD szelője közt a következő összefüggés áll fenn, mivel CD (az egyenlő szárú háromszög szimmetriatengelye) átmegy a kör középpontján:

$$(4) \quad CT^2 = CD \cdot (CD - 2\varrho) = m(m - 2\varrho).$$

Ezeket (1)-be behelyettesítve

$$\sqrt{2rm} = \sqrt{m(2r - m)} + \sqrt{m(m - 2\varrho)}.$$

Egyszerűsíthetünk \sqrt{m} -mel, mert az nem lehet 0. Ezután a négyzetgyököket négyzetre emelések és átrendezések segítségével a szokott módon kiküszöbölve az

$$m^2 - 2(r + \varrho)m + \varrho(\varrho + 4r) = 0$$

egyenlethez jutunk. Ennek csak akkor van gyöke, ha $r \geq 2\varrho$, és ekkor gyökei:

$$m_{1,2} = r + \varrho \pm \sqrt{r(r - 2\varrho)}.$$

Innen (2) és (3) szerint

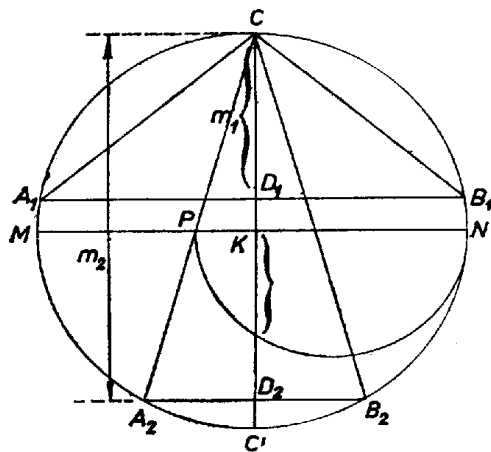
$$\begin{aligned} a_{1,2} = b_{1,2} = AC &= \sqrt{2r(r + \varrho \pm \sqrt{r(r - 2\varrho)})} \quad \text{és} \\ c_{1,2} = 2AD &= 2\sqrt{[r + \varrho \pm \sqrt{r(r - 2\varrho)}][r - \varrho \mp \sqrt{r(r - 2\varrho)}]} = \\ &= 2\sqrt{\varrho[2r - \varrho \mp 2\sqrt{r(r - 2\varrho)}]}. \end{aligned}$$

Itt

$$\sqrt{r(r - 2\varrho)} = \sqrt{r^2 - 2r\varrho} < r - \varrho$$

folytán

$$\begin{aligned} 0 < m_1 = r + \varrho + \sqrt{r(r - 2\varrho)} < 2r \quad \text{és} \\ 2r > r + \varrho > m_2 = r + \varrho - \sqrt{r(r - 2\varrho)} > 2\varrho > 0. \end{aligned}$$

2. ábra

Ha $r \geq 2\rho$, akkor mindig létezik a feltételeket kielégítő háromszög. Megszerkeszthető pl. a következő módon. Egy r sugarú, K középpontú k körben megszerkesztünk két egymásra merőleges CC' és MN átmérőt, utóbbira rámérjük az $MP = 2\rho$ távolságot (2. ábra). A PN átmérőjű félkör CC' -vel való metszéspontjának K -tól mért távolsága $\sqrt{r(r-2\rho)}$. Ezzel megszerkesztjük az m_1 , ill. m_2 távolságot és rámérjük C -ből a CC' átmérőre; a D_1 , ill. D_2 végpontban az átmérőre emelt merőleges metszi ki a körből a keresett háromszög A_1, B_1 , ill. A_2, B_2 csúcsait. Ha $r = 2\rho$, akkor $D_1 = D_2$, és egy háromszöget kapunk, különben kettőt.

Be kell látnunk, hogy az A_1B_1C és A_2B_2C háromszögek megfelelnek a követelményeknek. Mindkettő egyenlő szárú, körülírt körének sugara r .

Beírt körök ρ'_1 , ill. ρ'_2 sugarát a háromszög területére vonatkozó $t = \frac{1}{2}m_i \cdot A_iB_i = \rho'_i s_i$ ($i = 1, 2$) képletből határozhatjuk meg, ahol s -sel a kerület felét jelöltük.

Mivel az A_iCC' háromszögek derékszögűek, fennállnak rájuk a (2), (3) összefüggések. Így

$$\begin{aligned} \rho'_i &= \frac{1}{2} \frac{m_i \cdot A_iB_i}{s_i} = \frac{m_i \cdot A_iD_i}{A_iC + A_iD_i} = \\ &= \frac{m_i \sqrt{m_i(2r - m_i)}}{\sqrt{2r m_i} + \sqrt{m_i(2r - m_i)}} = \frac{m_i \sqrt{2r - m_i}}{\sqrt{2r} + \sqrt{2r - m_i}}. \end{aligned}$$

Bővítve $\sqrt{2r} - \sqrt{2r - m_i}$ -vel, majd beírva az m_i -t adó kifejezést,

$$\begin{aligned} \rho'_i &= \frac{m_i \sqrt{2r - m_i} (\sqrt{2r} - \sqrt{2r - m_i})}{2r - (2r - m_i)} = \\ &= \sqrt{2r} [r - \rho \mp \sqrt{r(r - 2\rho)}] - [r - \rho \mp \sqrt{r(r - 2\rho)}], \end{aligned}$$

ahol az 1 indexnek mindkét alternatív előjelből a felső, a 2 indexnek mindkettőből az alsó felel meg. Az első tag így alakítható tovább:

$$\begin{aligned} \sqrt{2r} [r - \rho \mp \sqrt{r(r - 2\rho)}] &= \sqrt{2r} \left[\frac{r}{2} \mp 2\sqrt{\frac{r}{2} \left(\frac{r}{2} - \rho \right)} + \left(\frac{r}{2} - \rho \right) \right] = \\ &= \sqrt{2r} \left[\sqrt{\frac{r}{2}} \mp \sqrt{\frac{r}{2} - \rho} \right]^2 = \sqrt{2r} \left(\sqrt{\frac{r}{2}} \mp \sqrt{\frac{r}{2} - \rho} \right) = \\ &= r \mp \sqrt{r(r - 2\rho)}. \end{aligned}$$

Így végül azt kaptuk, hogy

$$\rho'_i = [r \mp \sqrt{r(r - 2\rho)}] - [r - \rho \mp \sqrt{r(r - 2\rho)}] = \rho,$$

mindkét index esetén, és ezt akartuk belátni.

Szép András (Budapest, Rákóczi F. G. IV. o. t.)

Megjegyzések: 1. Aszerint lesz m nagyobb vagy kisebb $r + \rho$ -nál, vagy egyenlő vele, amint C, K és a beírt kör O középpontja ebben a sorrendben sorakozik a CC' szakaszon, vagy C, O, K sorrendben, vagy O és K egybeesik. Az egyes esetekben $m = CK + KO + OD = r + KO + \rho$, ill. $m = CK - KO + OD = r - KO + \rho$, ill. $m = r + \rho$. Összehasonlítva ezt az m -re kapott formulákkal és megfigyelve, hogy a harmadik eset csak $r = 2\rho$ esetben következhet be, a $KO = \sqrt{r(r - 2\rho)}$ összefüggést nyerjük. Ezt az összefüggést bizonyítottuk a 788. gyakorlatban is. Mint ott is említettük, az összefüggés minden háromszögre fennáll, nemcsak az egyenlő szárúakra.

2. Kifejezhetjük az (1)-ben fellépő távolságokat a háromszögnek pl. az $AC = b$ oldalával is: (2)-ből $CD = b^2/2r$; ezt (3)-ba és (4)-be, és az AD és CT -re így adódó kifejezéseket (1)-be beírva b -re kapunk egyenletet, amit

$$b^4 - 4r(r + \varrho)b^2 + 4r^2\varrho(4r + \varrho) = 0$$

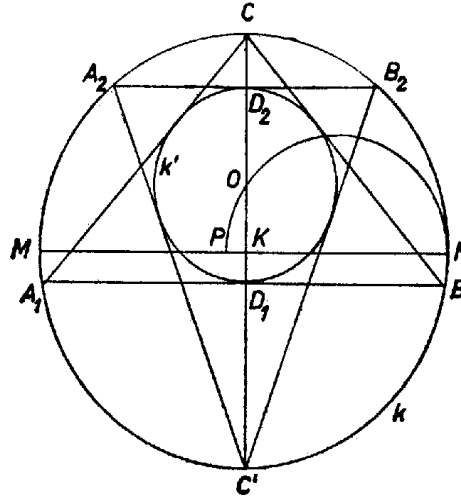
alakra hozhatunk. A fenti eljárás valamivel egyszerűbb számítást adott.

3. Igen egyszerű egyenlet adódik $AB/AC = c/b$ -re is: az ACD és OCT háromszögek hasonlóságából $AD : CD = OT : CT$, innen és (2)-ből

$$CD = m = \frac{(c/2)(b - c/2)}{\varrho} = \frac{c(2b - c)}{4\varrho} = \frac{b^2}{2r},$$

és ez a következő alakba rendezhető át:

$$\left(\frac{c}{b}\right)^2 - 2\left(\frac{c}{b}\right) + \frac{2\varrho}{r} = 0.$$

3. ábra

II. megoldás. Megoldható a feladat az 1. megjegyzésben talált és már a 788. gyakorlatból is ismert összefüggés alapján. Továbbra is a fenti jelöléseket használjuk. A beírt és körülírt kör középpontjának távolsága a mondott összefüggés szerint

$$d = \sqrt{r(r - 2\varrho)},$$

ezt az I. megoldás 3. bekezdésében megszerkesztettük. Az ottani PN átmérőjű félkör CC' -vel való metszéspontja választható mindjárt a beírt kör O középpontjának (3. ábra). Az e körül ϱ sugárral rajzolt k' körhöz C -ből, ill. C' -ből húzott érintők metszik ki k -ből a keresett háromszög A_1, B_1 , ill. A_2, B_2 csúcsait.

Az olvasóra bízunk annak bizonyítását, hogy k' érinti az A_1B_1 és A_2B_2 egyeneseket, valamint annak megmutatását is, hogy megoldás csak $r \geq 2\varrho$ esetén van, és hogy ez esetben a különböző alakú háromszögek száma 2, kivéve a $d = 0, 2\varrho = r$ esetet, amikor két egybevágó szabályon háromszög adódik.

A szerkesztést számítással követve egyszerűen kapjuk a CO távolságból a háromszög $OD_1 = m_1$ magasságát – ill. $C'O$ -ból $C'D_2 = m_2$ -t –, ezek ismeretében pedig az $A_iB_i = c_i$ alap A_iD_i felét ($i = 1, 2$) és az $A_1C = b_1$ (ill. $A_2C' = b_2$) szárát a $CC'A_i$ derékszögű háromszögből számíthatjuk ki. Legyen a CC' átmérőnek O -hoz közelebbi végpontja C . Ekkor $CO = r - d, C'O = r + d$, ezekből $m_{1,2} = r \mp d + \varrho$ és így – (1)-et is figyelembe véve –

$$\begin{aligned} A_iD_i^2 &= CD_i \cdot D_iC', & A_1C^2 &= CC' \cdot CD_1, & A_2C'^2 &= CC' \cdot C'D_2, \\ c_i &= 2\sqrt{m_i(2r - m_i)} = 2\sqrt{(r \mp d + \varrho)(r \pm d - \varrho)} = 2\sqrt{r^2 - (\varrho \mp d)^2} = \\ &= 2\sqrt{r^2 - \varrho^2 - d^2 \pm 2\varrho d} = 2\sqrt{2r\varrho - \varrho^2 \pm 2\varrho\sqrt{r(r - 2\varrho)}}, \\ b_i &= \sqrt{2rm_i} = \sqrt{2r^2 + 2r\varrho \mp 2r\sqrt{r(r - 2\varrho)}}. \end{aligned}$$

$r \geq 2\varrho$ esetén a külső négyzetgyökök alatt is pozitív szám áll, mert D_1 nyilvánvalóan k belsejében van, és ugyanez áll D_2 -re is, különben $KD_2 = KO + OD_2 = d + \varrho \geq KC = r$ -ből $d^2 \geq (r - \varrho)^2 = d^2 + \varrho^2$ következne, ami lehetetlen.